

Hedef Davranışı Belirleme

Dr. Öğretim Üyesi Serpil ALPTEKİN

Tanımlama

- UDA'yı uygulama, belli bir şekilde tanımlanabilen ve güvenilir şekilde gözlenebilir ölçülebilir davranışları ele alma demektir.
- Hedef davranışı belirleme aynı zamanda değiştirme yollarını düşünmeyi de gerektirir. Bu nedenle hedef davranış belirlemesi sırasında bu davranışların değiştirilmesini de düşünmek gerekir.
- Değiştirilmek istenen davranışlara hedef davranışlar denilir.
- Davranışsal Değerlendirme: Problemin ne olduğunun ve kontrol değişkenleri olan davranış öncesi ve sonrası uyaran olaylarının davranışla işlevsel ilişkilerinin belirlenmesi işidir.
- Hedef davranışı tanımlarken uzlaşma ancak hedef davranışın gözlenebilir ve ölçülebilir olmasıyla alakalıdır.

Gözlenebilir Olan ve Olmayan Davranışlar:

- Davranış analizinde en önemli sorun, davranışı diğer kişilerinde hem fikir olacağı şekilde belirtmedir.
 - Algısal problem, kızgın, içe kapalı, sinirli, kaygılı, saldırgan vb. olduğu gibi
- 1- Davranış betimleri, hareket ve eylem bildiren sözcüklerle ifade edilmelidir.
 - 2- Etiketler, yorum kısaltmaları, kişiler tarafından farklı yorumlanabilir.

Davranışı İyi Bir Şekilde Tanımlamanın Üç Özelliği:

- 1- Tanımlama nesnel olmalıdır ve sadece davranışın gözlenebilir özelliklerini belirtmelidir.
 - 2- Tanım açık ve okunaklı olmalı ve zıt söylemleri olmamalıdır.
 - 3- Tanım tam ve sınırları belli olmalıdır.
- İyi bir davranış tanımını nesnel, gözlenebilir, kayıt edilebilir ve belli örneklerin yer aldığı ve başkalarının da tekrar kullanabileceği terminolojik tanımdır.
- ?: İzleyeceğiniz görüntülerdeki öğrenci davranışlarının tanımını yapınız.

Uyaran Olaylarının Tanımlanması:

- Hız, renk, büyüklük, süre ve alan gibi fiziksel boyutları kullanılarak uyaran olayları tanımlandığında gözlenebilir olmaları nedeniyle görüş birliğinin sağlanması olasıdır.
- ?: Öğretmen dikkati, akran ilgisi, ödüllendirme, bedensel temas, uyaran sınıflarının gözlenebilir tanımını yapınız.
- ?: İzleyeceğiniz görüntülerde yer alan bir uyaran sınıfını belirleyerek tanımlamasını yapınız.

Hedef Davranışı Belirleme

Değiştirilmek için ilgilenilen davranışlara hedef davranışlar denilmektedir.

HEDEF DAVRANIŞI BELİRLEME VE SEÇME SÜREÇLERİ

- 1- Kişiyile görüşme
- 2- Önemli diğer kişilerle görüşme
- 3- Ölçü aracı Uygulama
- 4- Davranış kontrol Listesi
- 5- Anekdote Kaydı (ABC Kaydı)

!: Hedef davranışlar belirlenir ve seçilirken dolaylı ölçümleme araçlarından yararlanılır ancak kesin olarak belirlemek ve seçmek için doğrudan ölçümleme araçlarının kullanılması gerekir.

Dolaylı Ölçümleme

1- Kişiyile görüşme:

- Olası hedef davranışları belirleyebilmek ve hedef davranışın oluşumunu kontrol eden değişkenlere ilişkin kaba bilgiler elde edebilmek amacıyla görüşmeye yer verilebilir.
- Geleneksel görüşmede “niçin ve neden” üzerinde durulurken
- Davranışsal görüşmede “ne ve ne zaman” üzerinde durulur.

2- Önemli diğer kişilerle görüşme

- Kişiyile görüşme mümkün olmadığında önemli diğer kişilerle görüşülebilir. Bu kişiler sınıf öğretmeni, ebeveynler ya da akranları olabilir.

3- Ölçü aracı Uygulama

- SBTlerin ölçütü bağıl olduğu yani kişiyi diğer kişilerle karşılaştırarak yorumlamalarda bulunduğu için hedef davranış belirlenmesinde kullanılamaz.
- Ancak kişinin ilgilenilen davranışlarını ölçerek yapabildikleriyle ilgili bilgi veren ÖBT'ler kişinin ne öğrenmesi gerektiğine ve hangi becerilerinin geliştirilmesi gerektiğine ilişkin bilgiler sağlayabilir. (Akademik)

Doğrudan Ölçümleme

1- Davranış kontrol Listesi:

- Davranış kontrol listeleri beceri basamakları ya da gözlenecek davranış durumlarından oluşur. Bu listeler gelişim ya da disiplin alanlarındaki becerilerin düzeyini gösterir. (Daha çok akademik)

2- Anekdote Kaydı:

- Anekdote kaydıyla, davranış, davranışın hemen öncesinde olan olaylar ve davranışı izleyen olaylar, davranışın olduğu ortam ve davranışın oluşma zamanı gözlenir.

Anekdote Kaydı sırasında dikkat edilmesi gerekenler:

- 1- Görülen ve işitilen eylemler yazılmalı bunların yorumu değil.
- 2- Gözlenen kişinin tepkisinden hemen önce ve sonra neler olduğu yazılmalıdır.
- 3- Her davranışın yaklaşık ne kadar sürdüğü ve başlama ve bitiş zamanları yazılmalıdır.
- 4- Gözlem işi gözlenen kişinin davranışlarına en az etki edecek şekilde yapılmalıdır.
- 5- Sabit aralarla 7-8 kez gözlem yapılmalıdır. (en az 3-4)
- 6- Kayıt için yukarıdaki özellikleri gerçekleştirmeyi sağlayacak sabit bir kayıt formu kullanılmalıdır.

Hedef Davranışın Seçilmesinde Dikkat Edilmesi Gerekenler

- Önerilen davranış değişikliği, işlevsel olmalıdır. Kişinin pekiştirilmesini artırmalıdır.
- Önerilen hedef davranış, kişinin olağan ortamında da pekiştirmelerle sonuçlanmalıdır.
- Daha karmaşık ve ileriki davranışlar için ön koşul niteliği taşıyan ancak işlevsel olmayan davranışlar da hedef davranış olarak seçilebilir.
- İleriki eğitim kademelerindeki öğretim programlarına girmeyi sağlayabilecek davranışlar hedef davranış olarak seçilebilir. (Çalışma alışkanlıklarıyla ilgili davranışların artırılması Anadolu liselerini kazanmayı sağlayabilir).
- Hedef davranışlar yaş grubuna uygun olmalıdır. Hedef davranış akranlarının gösterdiği davranışların benzeri olmalıdır.
- Hedef davranışlar kişinin kültürel ortamına uygun olmalıdır.
- Azaltmak ya da ortadan kaldırılacak HD seçerken mutlaka onun yerine geçecek davranış belirlenmelidir.
- HD'lar olumlu sonuçların ortaya çıkmasına yol açacağı için seçilmelidir.

Bunların Dışında Hedef Davranışlara Karar Verilirken Dikkate Alınması Gerekenler

- Değiştirilmesi istenen davranış sayısı
- Davranış sıklığı ve sürekliliği
- Davranışın şiddeti
- Davranışın türü
- Davranışı değiştirme yönü

Kaynak

Özyürek, M. (1996). Sınıfta Davranış Yönetimi-Uygulamalı Davranış Analizi, Karatepe Yayınları, Ankara.